

Ocene in poročila - Reviews and Reports

Vlasta Stavbar, Politik Vekoslav Kukovec. Politično delovanje do leta 1918.

Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2014, 350 strani

Dr. Vlasta Stavbar je v slovenskem zgodovinspisju precej uveljavljena raziskovalka, saj se ponaša že z dvema samostojnima monografijama in več razpravami o štajerski zgodovini 19. stoletja. Vse to jo uvršča med vodilne zgodovinarje tega obdobja in prostora. Njena zadnja monografija, ki je predelana doktorska disertacija (zagovarjala jo je leta 2012), osvetljuje delovanje politika, pravnika in publicista dr. Vekoslava Kukovca (1876–1951) v njegovem avstrijskem (oziroma

celjskem) obdobju, kar je bilo do sedaj v veliki meri prezrto.

Monografija, ki upošteva vso relevantno domačo in tujo literaturo, časopisno in arhivsko gradivo, pod črto pa »postreže« z znanstvenim aparatom z več kot devetsto opombami, je bila (oziroma je) v slovenskem zgodovinspisju več kot potrebna. Kukovčevo delovanje je bilo doslej osredotočeno na njegovo uspešno politično kariero v obdobju jugoslovanske države med svetovnima vojnoma, kot pa je v knjigi pokazala Vlasta Stavbar, je bilo tudi njegovo delovanje v zadnjih letih habsburške monarhije vredno celovite obravnave.

Po uvodnem poglavju, kjer avtorica oriše Kukovčevo mladost in šolanje, so v drugem poglavju sprva prikazane splošne politične razmere v Avstro-Ogrski in na Slovenskem na prelomu stoletja, nato pa je v tretjem poglavju predstavljen Kukovec od njegove preselitve v Celje leta 1902 do dokončnega razpada sloge na Spodnjem Štajerskem. Kukovec se je začel politično oblikovati kot študent (narodni radikalec) v Gradcu, osebno in politično pa se je od začetka 20. stoletja naprej formiral v Celju. Postal je član Narodne čitalnice in nekaterih drugih društev, še posebej aktiven pa je bil v društvu Naprej, ki je usmerjalo celjsko politiko. Zaradi bolezni enega najvplivnejših celjskih politikov dr. Ivana Dečka je po letu 1905 skupaj z Vekoslavom Spindlerjem prevzel narodno politiko v svoje roke in kmalu spoznal, da je treba tudi

na Štajerskem izvesti »ločitev duhov« in končati s preživetjo slogaško politiko med liberalnim in katoliškim delom narodne stranke. Decembra 1906 sta s Spindlerjem v mestu ob Savinji ustanovila Narodno stranko za Štajersko. Toda nova stranka se vse avstrijsko obdobje ni mogla meriti s katoliškim taborom, ki je svojo stranko ustanovil v začetku leta 1907 v Mariboru. V tem delu monografije avtorica posebej podrobno obdelava strankin politični profil, organizacijo, delovanje in tudi prizadevanja za skupno nastopanje s prevladujočo katoliško stranko.

V četrtem poglavju avtorica sprva oriše politične razmere v monarhiji in na Slovenskem do prve svetovne vojne, v nadaljevanju pa predstavi Kukovca kot deželnega poslanca (od leta 1909) in njegovo delovanje v štajerskem deželnem zboru v Gradcu ter tudi na »terenu«. Od skupaj 13 mandatov so jih sicer 12 dobili klerikalci, tako da je edini liberalni mandat dobil Kukovec. V deželnem zboru je ostal osamljen, katoliški tisk pa ga je skušal na vsak način diskreditirati, kljub temu da se je pred prvo svetovno vojno vseprisotna pereča nacionalna problematika še dodatno okrepila. Ne glede na to do skupnega delovanja obeh političnih taborov na Štajerskem (razen nekaj jalovih poskusov) ni več prišlo.

V zadnjem poglavju Vlasta Stavbar prikaže Kukovčevo delovanje med prvo svetovno vojno. Tukaj se osredini predvsem na njegova prizadevanja glede trialističnega programa majniške deklaracije. Na drugi strani je vojna pomenila še en poskus skupnega nastopa obeh štajerskih strank glede narodnih vprašanj. Kukovec se je v kriznih vojnih časih zavzemal za preseganje ideoloških delitev in za složno delovanje za dosego narodnih ciljev majniške deklaracije. Konec leta 1917 je celo presenetil s predlogom o ustanovitvi enotne narodne stranke, ki naj bi vsaj začasno nadomestila obstoječo strankarsko organizacijo. V zadnjem letu obstoja monarhije je v obeh najpomembnejših slovenskih političnih taborih prišlo do pomembnih sprememb. V kranjski Slovenski ljudski stranki je spor med mladino in starino decembra 1917 dosegel vrhunec, kar se je posledično kazalo tudi v Vseslovenski ljudski stranki. V tem času se je pričel povezovati tudi liberalni tabor z željo po ustanovitvi Vseslovenske liberalne stranke. Z ustanovitvijo Jugoslovanske demokratske stranke se je konec junija 1918 zaključil proces združevanja deželno organiziranih liberalnih strank in slovenski liberalni tabor je postal vseslovenski politični subjekt. Tukaj je velike zasluge nosil prav dr. Vekoslav Kukovec, ki je na ustanovnem zboru prevzel funkcijo namestnika načelnika in člana izvršilnega odbora stranke (predsednik je postal dr. Ivan Tavčar). Po prevratu pa je Kukovec v novi državi SHS opravljal številne pomembne naloge vse do svojega umika s političnega parketa leta 1939.

Knjiga dr. Vlaste Stavbar je dragocen pripomoček pri študiju spodnještajerske politične zgodovine v zadnjih dveh desetletjih obstoja habsburške monarhije. Raziskovalci, ki se ukvarjajo s to tematiko, se ji nikakor ne bodo mogli izogniti. Monografija o Vekoslavu Kukovcu se vsekakor uvršča med »železni repertoar« spodnještajerske politične zgodovine druge polovice 19. stoletja, korpus del, ki obravnavajo to obdobje, pa je z njo bogatejši.